

ĮGALIOŲ UŽSIENIO VALSTYBIŲ INSTITUCIJŲ 2012 METŲ VEIKLOS LIETUVOJE ATASKAITA

Pagal Lietuvos Respublikos įstatymus bei tarptautinės teisės normas, reguliuojančias tarptautinio įvaikinimo procedūrą, šeimoms, norinčioms įvaikinti Lietuvoje, gali atstovauti centrinės įvaikinimo institucijos paskirtos pagal 1993 m. Hagos konvenciją „Dėl vaikų apsaugos ir bendradarbiavimo tarptautinio įvaikinimo srityje“ arba įgaliojimus veikti vykdant tarptautinį įvaikinimą turinčios organizacijos (toliau – įgalios institucijos).

Tarptautinių įvaikinimų procedūrų tobulinimui, vaikų su specialiaisiais poreikiais galimybei greičiau rasti šeimas bei įgaliojimų institucijų veiklai didelę reikšmę turėjo tai, kad Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau – Tarnyba) parengė ir galutinai suderino su Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija Įgaliojimų veikti vykdant tarptautinį įvaikinimą Lietuvos Respublikoje suteikimo akredituotoms užsienio valstybių institucijoms tvarkos aprašo projektą, kuris 2012 m. sausio 10 d. patvirtintas Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymu Nr. A1-8 „Dėl Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2005 m. birželio 3 d. įsakymo Nr. A1-162 „Dėl įgaliojimų veikti vykdant tarptautinį įvaikinimą Lietuvos Respublikoje suteikimo užsienio valstybių institucijoms tvarkos aprašo patvirtinimo“ pakeitimo“ (toliau – Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2012 m. sausio 10 d. įsakymas Nr. A1-8).

Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2012 m. sausio 10 d. įsakymas Nr. A1-8 įtvirtino tokias naujoves:

1) Dėl įrašymo į Lietuvos Respublikos, piliečių nuolat gyvenančių užsienyje, ir užsieniečių sąrašą.

Nuo 2012-04-01 užsieniečiai (sutuoktiniai), nuolat gyvenantys užsienyje, galės būti įrašyti į Lietuvos Respublikos, piliečių nuolat gyvenančių užsienyje, ir užsieniečių sąrašą (toliau – Sąrašas) tik dėl vaikų su specialiaisiais poreikiais, vadovaujantis Galimų įvaikinti vaikų su specialiaisiais poreikiais įvaikinimo ikiteisminės procedūros aprašu, patvirtintu Socialinės apsaugos ir darbo ministro 2007 m. vasario 1 d. įsakymu Nr. A1-32. Iki 2012-04-01 į Sąrašą įtraukti užsieniečiai (sutuoktiniai) įvaikinti galės įprasta tvarka, t. y. galimo įvaikinti vaiko pasiūlymą jiems teiks Tarnyba, vadovaudamasi Įvaikinimo apskaitos Lietuvos Respublikoje tvarkos aprašu, patvirtintu Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. rugsėjo 10 d. nutarimu Nr. 1422.

Nuo 2012-04-01 Lietuvos Respublikos piliečiams (sutuoktiniams) ir sutuoktiniams, kurių vienas yra Lietuvos Respublikos pilietis, nuolat gyvenantiems užsienyje, panaikinama kvota kreiptis

dėl vaikų iki 6 metų amžiaus įvaikinimo (jų kreipimosi dėl įvaikinimo Lietuvoje tvarka bus tokia pat kaip ir iki šiol – jie turės teisę įvaikinti vaiką be specialiųjų poreikių).

Nuo 2012-04-01 į Sąrašą nebus įtraukiami vieniši asmenys. Teisę įvaikinti turės tik sutuoktiniai.

2) Dėl įgaliotų institucijų įgaliotųjų suteikimo ir pratęsimo.

Priėmus Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2012 m. sausio 10 d. įsakymą Nr. A1-8, 2.2. p. nustatantis, kad nuo 2006 m. rugpjūčio 1 d. įgaliotų institucijų nauji prašymai dėl įgaliotųjų veikti vykdant tarptautinį įvaikinimą Lietuvos Respublikoje suteikimo nepriimami lieka galioti.

Pasikeitė terminas, per kurį reikia kreiptis dėl įgaliotos institucijos įgaliotųjų pratęsimo, bei tam tikslui pateikiamų dokumentų sąrašas.

Patvirtinta forma apie įvaikintojams numatomas teikti paslaugas ir įkainius priimančioje valstybėje ir Lietuvoje, kurią privalo užpildyti įgaliota institucija, siekianti jos įgaliotųjų veikti Lietuvos Respublikoje pratęsimo.

Patvirtinta įgaliotos institucijos metų veiklos Lietuvos Respublikoje ataskaitos forma. Iki tol metinės ataskaitos pildymą reglamentavo Tarnybos direktoriaus 2006-11-30 įsakymu Nr. BV-27 patvirtintos Užsienio valstybės institucijos, įgaliotos veikti vykdant tarptautinį įvaikinimą Lietuvos Respublikoje, kasmetinės ataskaitos rengimo rekomendacijos.

3) Dėl įgaliotų institucijų ir įgaliotųjų atstovų funkcijų.

Įtvirtintos naujos įgaliotos institucijos ir įgalioto atstovo funkcijos bei pareigos. Didžiąją dalį šių funkcijų ir pareigų įgaliotos institucijos ir įgaliotas atstovas vykde, tačiau tai nebuvo reglamentuota.

Įgaliotų institucijų įvaikinusių šeimų skaičius, šeimų įvaikinti vaikai bei vaikų su specialiaisiais poreikiais įvaikinimo programos vykdymas

Iki 2012 m. gruodžio 31d. Lietuvoje veikė 11 įgaliotų institucijų, iš jų 4 Italijos įgaliotos institucijos, 2 JAV ir po vieną Švedijos, Prancūzijos, Ispanijos, Naujosios Zelandijos ir Kanados įgaliotą instituciją.

2012 m. Tarnyboje surengti 7 akreditacijos posėdžiai dėl Prancūzijos įvaikinimo asociacijos „Les Enfants de l'Esperance“, 2 JAV įvaikinimo agentūrų („The Open Door Adoption Agency, Inc.“ ir „Bethany Christian Services“), 2 Italijos įvaikinimo asociacijų („Fondazione AVSI“ ir „AFN-Azione per Famiglie Nuove – Onlus“), Kanados įvaikinimo agentūros „Loving Heart International Adoption Agency“ ir Naujosios Zelandijos įvaikinimo agentūros „Inter country

adoption New Zealand“ įgaliojimų veikti Lietuvoje pratęsimo. Atsižvelgiant į jų sėkmingą veiklą tarptautinio įvaikinimo srityje Lietuvos Respublikoje socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymu sudarytai komisijai rekomendavus Tarybos direktorius priėmė sprendimą pratęsti šioms 7 institucijoms įgaliojimus veikti vykdant tarptautinį įvaikinimą Lietuvos Respublikoje.

Žemiau esančioje lentelėje pateikta informacija apie 2010–2012 m. įvaikinusių šeimų, įvaikintų vaikų, tarp jų ir įvaikintų vaikų su specialiaisiais poreikiais, skaičius pagal įgaliotas institucijas.

1 lentelė. 2010–2012 m. įvaikinusių šeimų pasiskirstymas pagal joms atstovaujančias įgaliotas institucijas

Valstybė	Atstovas	Įvaikinusių šeimų skaičius			Įvaikintų vaikų skaičius			Įvaikintų vaikų su specialiaisiais poreikiais skaičius		
		2010 m.	2011 m.	2012 m.	2010 m.	2011 m.	2012 m.	2010 m.	2011 m.	2012 m.
Italija	AFN-Azione per Famiglie Nuove Onlus	9	8	9	17	15	15	6	9	10
	AAA Associazione Adozioni Alfabeto Onlus	19	20	14	33	39	18	22	38	12
	Fondazione AVSI	9	18	8	9	26	11	7	25	10
	La Primogenita International Adoption	5	6	4	8	10	6	3	9	6
	<i>Iš viso:</i>	42	52	35	67	90	50	38	81	38
Ispanija	Familia Universal	1	3	1	2	6	2	-	-	-
JAV	Bethany Christian Services	7	8	7	10	12	9	6	10	6
	The Open Door Adoption Agency, Inc.	-	2	2	-	7	2	-	7	2
	<i>Iš viso:</i>	7	10	9	10	19	11	6	17	8
Kanada	Loving Heart International Adoption Agency	-	3	1	-	3	1	-	2	1
Naujoji Zelandija	Inter Country Adoption New Zealand	2	1	4	5	3	8	5	3	7
Prancūzija	Les Enfants de l'Esperance	2	1	-	2	2	-	-	2	-
Švedija	Barnen Framfort Allt-Adoptioner (BFA-A)	7	10	12	10	12	13	9	11	12

Dauguma įgaliotų institucijų Lietuvoje veikia nuo 2001–2002 m. 2012 m., kaip ir ankstesniais metais, per Italijos įgaliotas institucijas įvaikinta daugiausia vaikų, tarp jų ir vaikų su

specialiaisiais poreikiais (žiūr. 1 lent.). „AAA Associazione Adozioni Alfabeto Onlus“ ir Fondazione AVSI“ daugiausiai įvaikino vaikų pagal vaikų su specialiaisiais poreikiais įvaikinimo programą, iš kurių dauguma vaikų buvo iš didelių brolių ir seserų grupių, vyresnio amžiaus vaikai bei vaikai turintys sunkių sveikatos sutrikimų (pavyzdžiui, specifiniai mišrus raidos sutrikimai, alkoholinis vaisiaus sindromas). „AFN-Azione per Famiglie Nuove – Onlus“ ir „La Primogenita international adoption“ daugiausiai įvaikino specialiųjų poreikių vaikus, kurie buvo vyresnio amžiaus vaikų, kadangi minėtos institucijos orientuojasi į tokių vaikų įvaikinimą.

Iš įgaliotų JAV institucijų 2012 m., kaip ir ankstesniais metais, aktyviausiai veikė „Bethany Christian Services“. Ataskaitiniu laikotarpiu dauguma per šią instituciją įvaikintų vaikų buvo vaikai su specialiaisiais poreikiais, iš kurių 4 vaikai turėjo ypač sunkių sveikatos sutrikimų (iškilęs stuburas (vaikas judėjo tik vežimėlio pagalba), epilepsija, būklė po blauzdos amputacijos dėl fibrosarkomos, gomurio nesuaugimas, alkoholinė embriopatija, daugybiniai raidos defektai), o 2 vaikai buvo vyresnio amžiaus. Kaip įprasta, ši institucija atstovauja lietuvių kilmės šeimoms, gyvenančioms JAV. Šios institucijos atstovaujamos 2 lietuvių kilmės šeimos įvaikino 3 ikimokyklinio amžiaus vaikus.

Kita JAV įvaikinimo institucija „The Open Door Adoption Agency“ įvaikino 2 vaikus su sunkiais sveikatos sutrikimais pagal vaikų su specialiaisiais poreikiais įvaikinimo programą. Vienas iš minėtų vaikų turėjo Dauno sindromą. Šios institucijos atstovaujamos šeimos susidomėjo galimybe įvaikinti dar 2 vaikus su Dauno sindromu, iš kurių vienas vaikas jau įvaikintas 2013 m.

Švedijoje darbu su Lietuva tarptautinio įvaikinimo srityje akredituotos vienintelės įgaliotos institucijos „Barnen Framfor Allt – Adoptationer“ atstovaujamos šeimos įvaikino 13 vaikų, iš kurių 12 vaikų turinčių sunkių sveikatos sutrikimų buvo įvaikinti ieškant šeimų pagal vaikų su specialiaisiais poreikiais įvaikinimo programą. 2012 m., kaip ir ankstesniais metais, „Barnen Framfor Allt – Adoptationer“ orientuojasi į mažų, tačiau turinčių sunkių sveikatos sutrikimų vaikų įvaikinimą. Švedai įvaikina nemažai vaikų, kuriems nustatytas alkoholinio vaisiaus sindromas.

Pastebėta, kad pastaruosius kelerius metus Naujosios Zelandijos įgaliota institucija „Inter country adoption New Zealand“ įvaikina vis daugiau vaikų iš Lietuvos, tarp jų ir vaikus su specialiaisiais poreikiais. 2010 m. šios įgaliotos institucijos atstovaujamos šeimos įvaikino 5 vaikus, kurie visi buvo specialiųjų poreikių, 2011 m. šeimos įvaikino 3 vaikus, kurie taip pat buvo su specialiaisiais poreikiais, o 2012 m. šeimos įvaikino 8 vaikus, iš kurių 7 vaikai buvo su specialiaisiais poreikiais. Šeimos, kurioms atstovauja institucija, daugiausiai įvaikina dideles brolių ir seserų grupes bei vyresnius vaikus.

Kanados įgaliota institucija „Loving Heart International Adoption Agency“ ataskaitiniu laikotarpiu įvaikino 1 vaiką su sveikatos sutrikimais pagal vaikų su specialiaisiais poreikiais

įvaikinimo programą. Pagal ankstesnių metų praktiką pastebėta, kad ši įgaliota institucija įvaikina nedaug vaikų. Daugiausia ji atstovauja lietuvių kilmės šeimoms, kurios įvaikina mažus vaikus arba mažus vaikus, turinčius sveikatos sutrikimų.

Ispanijos įgaliota institucija „Familia Universal“ įvaikina nedaug vaikų. Kaip įprasta, įvaikinami maži vaikai ir vaikai, neturintys specialių poreikių. Taip yra dėl to, kad Ispanijoje taikomi griežti reikalavimai dėl įvaikinamų vaikų iš užsienio sveikatos. Pagal Ispanijos įstatymus įgaliota institucija gautą iš užsienio pasiūlymą iš pradžių perduoda Ispanijos centrinei institucijai, kuri sprendžia, ar tokį pasiūlymą galima perduoti šeimai. Paprastai Ispanijos centrinė institucija nepritaria, kad šeimoms būtų perduoti pasiūlymai dėl galimų įvaikinti vaikų, turinčių sveikatos sutrikimų.

Prancūzijos įgaliota institucija „Les Enfants de l'Esperance“ veikia Lietuvoje daugiau nei 10 metų. Pastebėta, kad paskutiniu metu institucija neaktyviai vykdo vaikų įvaikinimo programą. Ataskaitiniu laikotarpiu per šią instituciją neįvaikintas nei vienas vaikas, o praėjusiais metais įvaikinti tik keli vaikai.

Įgaliotų institucijų grįžtamosios informacijos teikimas ir vaikų adaptacija šeimose

Įgaliotos institucijos Tarnybai teikia grįžtamąją informaciją apie įvaikintus vaikus (per pirmuosius dvejus metus po įvaikinimo – kas pusę metų, kitus dvejus metus – kartą per metus, po ketverių metų – kai to pareikalauja Tarnyba), kurią sudaro Tarnybos direktoriaus įsakymu patvirtintos formos pranešimai apie įvaikinto vaiko integraciją į šeimą, gyvenimo sąlygas, vystymąsi, sveikatą ir vaizdinę medžiaga.

Dauguma įgaliotų institucijų nurodė, kad nesusiduria su kliūtimis, rengdamos grįžtamąją informaciją. Šeimos noriai bendrauja, o įvaikinti vaikai sėkmingai adaptuojasi naujose šeimose. Maži vaikai prisitaiko prie naujos aplinkos iš karto, o vyresniesiems prireikia daugiau laiko. Šeimos buvo atidžios vaikų poreikiams ir, esant reikalui, kreipdavosi pagalbos į specialistus.

Tačiau Italijos įgaliota institucija „Fondazione AVSI“, kaip ir praėjusiais metais, nurodė, kad pagrindinė kliūtis – ataskaitos pateikimas laiku tuomet, kai ataskaitos pagal Italijos įstatymus ar pagal šeimų gyvenamosios vietos normas turi būti rengiamos valstybinių socialinių tarnybų.

Įgaliotų užsienio valstybių institucijų teikiamos paslaugos ir jų įkainiai

1993 m. Hagos konvencija „Dėl vaikų apsaugos ir bendradarbiavimo tarptautinio įvaikinimo srityje“ nustato, kad įvaikinimą vykdančios institucijos ir asmenys negali siekti pelno ar kitokios

asmeninės naudos už teikiamas paslaugas, todėl visos Lietuvoje veikiančios įgaliotos institucijos yra ne pelno siekiančios organizacijos, kurių veiklą prižiūri jų šalies kompetentingos institucijos.

Įgaliotų institucijų teikiamų paslaugų ir išlaidų įkainiai yra nuo 3500 iki 8000 eurų. Institucijų teikiamos paslaugos: teikia informaciją ir organizuoja įvaikintojams pirminius apmokymus, padeda šeimoms paruošti reikalingus dokumentus, palaiko ryšius tarp šeimų ir Tarnybos iki teismo, atlieka šeimų įvertinimą, stebi šeimas po įvaikinimo.

Įgaliotos institucijos turi atstovus Lietuvoje, kurie atstovauja šeimoms ikiteisminio įvaikinimo proceso metu nuo tada, kai Tarnybai pateikiami šeimos dokumentai, iki tol, kol šeima su įvaikintu vaiku išvyksta iš Lietuvos. Įgaliotos užsienio valstybės institucijos atstovo Lietuvoje įkainiai už paslaugas ir patiriamos išlaidos yra nuo 2800 iki 5000 eurų.

Įgaliotų institucijų įgyvendinti projektai Lietuvoje

Italijos asociacija „**AFN-Azione per Famiglie Nuove – Onlus**“, bendradarbiaudama su kita Italijos asociacija „**Fondazione AVSI**“, vykde projektą, kurį iš dalies finansavo Italijos Tarptautinių įvaikinimų komisija. Jo tikslas – skatinti globą Lietuvoje, pagalbą jaunoms šeimoms bei užtikrinti, kad vaikai nebūtų paliekami tėvų ar netinkamai prižiūrimi. Taip pat „AFN-Azione per Famiglie Nuove – Onlus“ Lietuvoje įgyvendino projektą, kurio metu remti 152 vaikai, gyvenantys socialinės rizikos šeimose.

Italijos asociacija „**AAA Associazione Adozioni Alfabeto Onlus**“ rėmė Šiaulių, Klaipėdos ir Alytaus vaikų globos namus.

Išvados

1. Iki 2012 m. gruodžio 31d. Lietuvoje veikė 11 įgaliotų institucijų, iš jų 4 Italijos įgaliotos institucijos, 2 JAV ir po vieną Švedijos, Prancūzijos, Ispanijos, Naujosios Zelandijos ir Kanados įgaliotą instituciją.

2. 7 įgaliotoms institucijoms: Prancūzijos įvaikinimo asociacijai „Les Enfants de l'Esperance“, 2 JAV įvaikinimo agentūroms („The Open Door Adoption Agency, Inc.“ ir „Bethany Christian Services“), 2 Italijos įvaikinimo asociacijoms („Fondazione AVSI“ ir „AFN-Azione per Famiglie Nuove – Onlus“), Kanados įvaikinimo agentūrai „Loving Heart International Adoption Agency“ ir Naujosios Zelandijos įvaikinimo agentūrai „Inter country adoption New Zealand“ pratęsti įgaliojimai veikti vykdant tarptautinį įvaikinimą Lietuvos Respublikoje.

3. 2012 m., kaip ir ankstesniais metais, daugiausia vaikų, įskaitant ir vaikus su specialiaisiais poreikiais, įvaikino šeimos, kurioms atstovavo Italijos, JAV ir Švedijos įgalios institucijos.
